

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อสร้างเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหนองหัวคูปวงประชานุเคราะห์ จังหวัดอุดรธานี เป็นการนำเสนอประมวลวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

1. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ
 - 1.1 ความหมายของเจตคติ
 - 1.2 องค์ประกอบของเจตคติ
 - 1.3 ความสำคัญของเจตคติ
 - 1.4 ลักษณะของเจตคติ
 - 1.5 การเปลี่ยนแปลงเจตคติและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติ
 - 1.6 การวัดเจตคติ
2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 2.1 กิจกรรมแนะแนว
 - 2.1.1 ความหมายของกิจกรรมแนะแนว
 - 2.1.2 ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมแนะแนว
 - 2.1.3 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมแนะแนว
 - 2.1.4 ขั้นตอนการกิจกรรมแนะแนว
 - 2.2 ชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 2.2.1 ความหมายของชุดกิจกรรมแนะแนว
 - 2.2.2 ขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรมแนะแนว
3. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.1 ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.2 หลักการของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.3 ลำดับขั้นตอนของกลุ่มสัมพันธ์
 - 3.4 เทคนิคของกลุ่มสัมพันธ์

- 3.5 ประเภทของกลุ่ม
- 3.6 ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดการวิจัย

1. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเจตคติ

การพัฒนาเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ มีประเด็นที่ต้องศึกษาเรื่องเจตคติในประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของเจตคติ

พระราชบัณฑิตสถาน พ.ศ.2525 (2526:235) ได้ให้ความหมายคำว่า “เจตคติ” เป็นความหมายตรงกับคำว่า “Attitude” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากภาษาละตินว่า “aptus” แปลว่า ความโน้มเอียง ความเหมาะสมมีผู้ใช้อื่นในความหมายเดียวกัน เช่น ทักษณคติ นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของคำว่าเจตคติไว้หลายหลาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ธีสุตติ เอกะกุล (2542: 3) กล่าวว่าเจตคติ หมายถึง “พฤติกรรมหรือความรู้สึกทางด้านจิตใจที่มีต่อสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งในทางสังคม รวมทั้งความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้ เกี่ยวกับสิ่งเร้าหนึ่งในทางสังคม รวมทั้งเป็นความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้ เกี่ยวกับสิ่งเร้าหรือเกี่ยวกับประสบการณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

รัชนิวรรณ คำภา (2546: 44) กล่าวว่าเจตคติ หมายถึง “ความรู้ ความเชื่อ ลักษณะทางด้านอารมณ์ของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และเป็นสิ่งผลักดันให้บุคคลมีแนวโน้ม หรือความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองต่อสิ่งนั้นๆ”

อุษณีย์ วิสิทธิ์ (2546: 13) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง “ความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มของการแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะใดลักษณะหนึ่งต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งถ้าแสดงออกในทางสนับสนุนเมื่อมีความรู้สึกเห็นดีเห็นชอบต่อสิ่งนั้นในทางบวกคือเจตคติที่ดี ถ้าแสดงออกไม่เห็นด้วยในทางลบคือเจตคติที่ไม่ดี และเจตคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้

สุคนธ์ มูลประหัต (2548: 9) กล่าวว่าเจตคติ หมายถึง “ความรู้เชิงประเมินค่าของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งนั้น คือ ถ้ารู้ว่าสิ่งนั้นมีประโยชน์ หรือมีโทษมากน้อยเพียงใด จะเกิดความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจในสิ่งนั้น บุคคลนั้นจะมีความพร้อมที่จะกระทำ หรือมีแนวโน้มในการแสดง

พฤติกรรมต่อสิ่งนั้นไปในทางที่สอดคล้องกับความชอบ ไม่ชอบ พอใจ ไม่พอใจของตนเองต่อสิ่งนั้น”

สุณี แสงทอง (2552: 23) กล่าวว่าเจตคติ หมายถึง “การแสดงออกทางความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อ และท่าทีของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งอาจเป็นไปได้ในทางบวกหรือลบ เช่นการเห็นด้วย ความรู้สึกพอใจ ความชอบหรือไม่เห็นด้วย ไม่พอใจ ไม่ชอบ อยากหลีกเลี่ยงจากสิ่งนั้นๆ และเจตคตินี้สามารถสร้างสม เปลี่ยนแปลงได้ตามวัย ไม่สามารถวัดได้โดยตรงต้องสังเกตและการวัดการแสดงออกของคณนั้นๆ”

สุวัฒน์ บุญธรรม (2554: 8) กล่าวว่าเจตคติ หมายถึง “ท่าที หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งทั้งทางบวกและทางลบ ความรู้สึกดังกล่าวจะเกี่ยวกับบุคคล สิ่งของ สภาพการณ์ เป็นต้น”

จากการศึกษาความหมายของเจตคติดังกล่าวพอสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีแนวโน้มในการแสดงออกทางพฤติกรรมตามความรู้สึกหรือความคิดซึ่งอาจจะมีทั้งทางบวกและทางลบ และเจตคติของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม วัย และการเรียนรู้

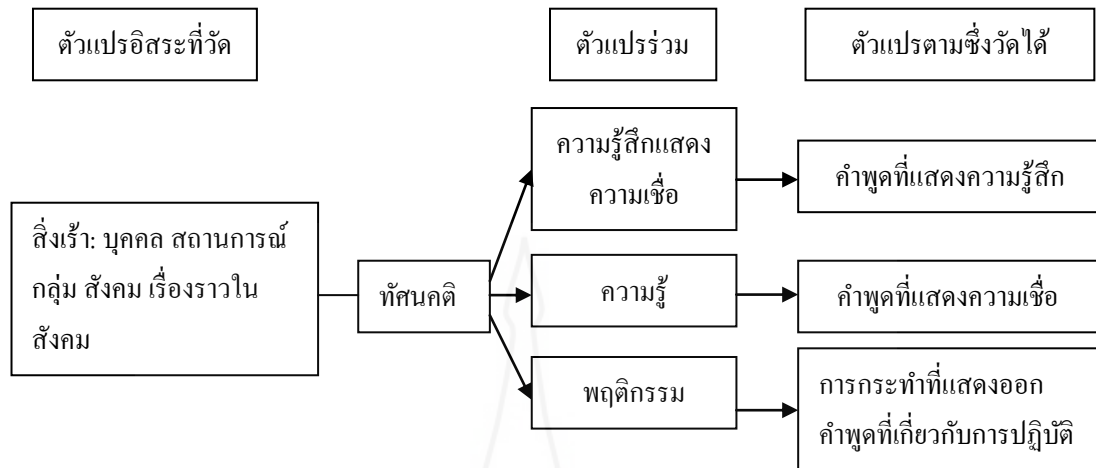
1.2 องค์ประกอบของเจตคติ

แมคไควว์ (McQuire, 1969: 11-15) สรุปว่า ทศนคติหรือเจตคติมียองค์ประกอบสำคัญ 3 ด้าน คือ

1. ความรู้ความเข้าใจ (Cognitive component) เป็นการตอบสนองของบุคคลในลักษณะของการรับรู้ อันเนื่องมาจากความคิดความเชื่อที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือปรากฏการณ์ใด
2. ความรู้สึก (feeling component) เป็นลักษณะทางอารมณ์ของบุคคลที่คล้อยตามความคิดความเชื่อ ถ้าบุคคลมีทัศนคติในแง่ดีต่อสิ่งใดก็จะมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น เจตคติจะแสดงออกมาในรูปของ ความรัก ความโกรธ ความชอบ ความพอใจ เป็นต้น
3. พฤติกรรม (Behavioral Component) คือความพร้อมที่จะกระทำอันเป็นผลเนื่องมาจากความคิดและความรู้สึก ซึ่งออกมาในรูปของการประพฤติปฏิบัติ โดยการยอมรับ หรือปฏิเสธ และเป็นการกระทำที่สามารถสังเกตได้

จึงสรุปได้ว่า องค์ประกอบของเจตคติมีย 3 ด้านคือ ด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านความรู้สึก และด้านการแสดงออกทางพฤติกรรม

ทริย์ แอติส (Triandis, 1971: 3) ได้เสนอแผนภูมิองค์ประกอบของเจตคติดังต่อไปนี้

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิองค์ประกอบของเจตคติ

ธีรวุฒิ เอกะกุล (2542: 10) ได้กล่าวว่า “การที่บุคคลใดจะเกิดเจตคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ว่าจะเป็นทางด้านบวกหรือลบก็ตาม บุคคลนั้นจะต้องผสมผสานคุณลักษณะย่อยๆ หลายๆ อย่าง เช่น การรับรู้ การประเมินค่า ความซาบซึ้ง ความสนใจ คุณลักษณะเหล่านี้จะรวมตัวกันขึ้นเป็นความรู้สึกและเจตคติของบุคคลนั้น แต่อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้คนเราเกิดเจตคติได้นั้นมีอยู่ 3 องค์ประกอบ” สรุปได้ดังนี้

1. ความรู้ (Cognitive component) บุคคลใดจะมีเจตคติต่อสิ่งใดได้บุคคลนั้นจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งนั้นก่อน เพื่อใช้เป็นรายละเอียดสำหรับให้เหตุผลในการที่จะสรุปเป็นความเชื่อต่อไป

2. ความรู้สึก (feeling component) เป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวกับความรู้สึกหรืออารมณ์ของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหลังจากรู้และเข้าใจสิ่งนั้นแล้ว กล่าวคือเมื่อบุคคลใดรู้และเข้าใจเรื่องใด จะสรุปเป็นความเห็นในรูปการประเมินผลว่าสิ่งนั้นเป็นที่พอใจหรือไม่ สำคัญหรือไม่ดีหรือเลว ซึ่งเท่ากับเกิดอารมณ์ หรือความรู้สึกต่อ สิ่งนั้น

3. ความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติ (Action tendency component) เป็นองค์ประกอบสุดท้ายที่รวมตัวมาจากความรู้และความรู้สึกที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด จนทำให้เกิดความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งนั้น ในทิศทางที่สนับสนุน คล้อยตาม หรือ ขัดแย้งตามความรู้และความรู้สึกที่เป็นพื้นฐานนั้น

สมจิตรา เรืองศรี (2554: 42) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญๆ 3 ประการ คือ

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ความคิด (Cognitive component) เป็นประสบการณ์ของความรู้ ซึ่งรวมถึงความคิด ความเชื่อ ที่มีต่อสิ่งต่างๆ หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ถ้าหากว่ามีความรู้หรือความเข้าใจถึงใดสิ่งหนึ่งอย่างดียิ่งก็จะทำให้คนเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้นแต่ในทางตรงกันข้ามถ้าเกิดรับรู้ส่่งนั้นในทางไม่ดีหรือไม่เข้าใจก็จะทำให้เกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น เช่น ถ้าครูสอนวิชาภาษาอังกฤษเข้าใจ นักเรียนก็จะมีเจตคติที่ดีต่อวิชาภาษาอังกฤษแต่ถ้าเรียนแล้วไม่เข้าใจจะเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาเรียนได้ หรือบางครั้งความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นผลโดยตรงต่อเจตคติเช่นเดียวกัน เช่น มีความเชื่อว่า “คนไทยมีน้ำใจงาม” ก็จะมีเจตคติที่ดีต่อไทยเป็นต้น

2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึกรู้สึก (feeling component) เป็นส่วนของความรู้สึกรู้สึกเกี่ยวกับ ความรัก ความโกรธ ความชอบ หรือไม่ของต่อสิ่งนั้น ความพอใจ หรือความไม่พอใจ จากที่ได้สัมผัสหรือรับรู้สิ่งนั้นแล้ว ก็สามารถแสดงความรู้สึกรู้สึกโดยการประเมินสิ่งนั้นว่าดี หรือไม่ดี ซึ่งเจตคติจะแสดงออกมาในรูป ความรัก ความโกรธ ความเกลียดชังเป็นต้น

3. องค์ประกอบทางด้านการกระทำหรือพฤติกรรม (Action or Behavioral Component) เป็นองค์ประกอบที่มีแนวโน้มในการปฏิบัติ ถ้ามีสิ่งเร้าเหมาะสมก็จะเกิดพฤติกรรมตามความรู้สึกรู้สึกหรือเจตคติที่มีอยู่ เป็นองค์ประกอบที่รวมตัวมาจากความรู้ และความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จนเกิดความโน้มเอียงที่จะปฏิบัติ หรือตอบสนองต่อสิ่งนั้น

จากการศึกษาองค์ประกอบของเจตคติดังกล่าวพอสรุปได้ว่า เจตคติมียองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ 1) ความรู้ความคิด (Cognitive component) 2) ความรู้สึกรู้สึก (feeling component) และ 3) พฤติกรรมหรือแนวโน้มเอียงที่จะปฏิบัติ (Action tendency component)

1.3 ความสำคัญของเจตคติ

เจตคติของบุคคลมีหลายประการและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลมี นักวิชาการ และนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความเห็นและชี้แจงถึงความสำคัญของเจตคติ สรุปได้ดังนี้

สุชา จันทรเฒ (2521: 78) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเจตคติ ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญต่อการเรียนการสอน เจตคติมียความสำคัญมาก ถ้าเด็กเกิดเจตคติที่ดีต่อครูผู้สอน หรือต่อวิชาใด เด็กจะเรียนวิชานั้นได้ดีเป็นส่วนมาก ตรงข้ามถ้าเด็กมีเจตคติไม่ดีต่อวิชาใดจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายไม่อยากเรียนวิชานั้นเลย ฉะนั้นในการเรียนการสอน ครูจึงควรปลูกฝังเจตคติที่ดีให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกรักเรียนและอยากมาโรงเรียน

2. ความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ในชีวิตประจำวันเราต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลมากมายด้วยกัน ฉะนั้นถ้าเรามีความรู้สึกที่ดีต่อกัน หรือมีเจตคติที่ดีต่อกัน จะช่วยให้เรา

ติดต่อกับหรืออยู่ร่วมกับบุคคลเหล่านั้นได้อย่างราบรื่น แต่ถ้าเรามีเจตคติที่ไม่ดีต่อบุคคลใด ก็ทำให้เราเกลียดชังไม่อยากเข้าไปใกล้บุคคลนั้น

คีธ ฮาร์เรล (Keith Harrel:2545: 13-15) กล่าวถึงการที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในชีวิตในด้านใดนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ทฤษฎีหนึ่งที่มีค่ามากที่สุดที่ทุกคนจะสามารถครอบครองได้ก็คือ เจตคติที่ดี ซึ่งความสำคัญไม่ได้อยู่ที่ว่าบุคคลจะมีความรู้เกี่ยวกับการดำรงเจตคติที่ดีไว้ได้มากเพียงใด แต่อยู่ที่การนำความรู้นั้นไปใช้ได้ดีและใช้อย่างคงเส้นคงวาได้อย่างไร บุคคลสามารถเปลี่ยนเจตคติได้ ถ้าเรามีความมุ่งมั่น ฝึกฝนอย่างเหมาะสม เจตคติเป็นสิ่งที่มีความพลวัตที่จะช่วยในการพัฒนาชีวิตและช่วยทำให้ความฝันกลายเป็นจริงได้แต่ต้องใช้ความพยายาม หลักพื้นฐาน คือ เจตคติคือพื้นฐานความสำเร็จของทุกสิ่ง

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2536: 5-6) กล่าวถึงประโยชน์และความสำคัญของเจตคติไว้ดังนี้

1. ช่วยให้เราเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยการจัดรูปแบบหรือด้วยระบบสิ่งของต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา
2. ช่วยให้มีการเข้าข้างตนเอง โดยช่วยให้บุคคลหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ดีหรือปกปิดความจริงบางอย่าง ซึ่งนำความไม่พอใจมาสู่ตนเอง
3. ช่วยในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่สลับซับซ้อน ซึ่งการมีปฏิกิริยาโต้ตอบหรือการกระทำสิ่งใดนั้น ส่วนมากจะทำในสิ่งที่ทำให้เกิดความพอใจ หรือเป็นบำเหน็จรางวัลจากสิ่งแวดล้อมนั้น
4. ช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงค่านิยมของตนเอง แสดงว่าเจตตินั้นนำความพอใจมาให้

จากการศึกษาความสำคัญของเจตคติดังกล่าวพอสรุปได้ว่า เจตคติเป็นพื้นฐานของมนุษย์ในการแสดงออกทางพฤติกรรมหรือปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะทำให้เกิดความเชื่อความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ เจตคติที่ดียังเป็นพลังทางบวกที่มีความสำคัญต่อบุคคล ไม่ว่าจะเป็นความสำคัญต่อการทำงาน การดำรงชีวิต การตัดสินใจในเรื่องต่างๆ และมีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้และทางด้านการศึกษาแก่เด็กและเยาวชน

1.4 ลักษณะของเจตคติ

สุชา จันทรธัม (2521: 79) ได้กล่าวถึงลักษณะที่สำคัญ ๆ ของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ หรือเกิดจากประสบการณ์ของคนไม่ใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด คนเราได้รับเจตคติจากประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตบางทีก็ได้รับการเอา

อย่าง ซึ่งอาจเริ่มตั้งแต่อายุน้อย ถึงต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเด็กเล็ก เป็นต้นว่า บิดามารดา บ้านเรือน เพื่อนฝูงและสัตว์เลี้ยงต่างๆ ล้วนแต่มีผลในการสร้างเจตคติให้แก่เด็กในระยะเริ่มต้นทั้งสิ้น

2. เจตคติเป็นเครื่องกำหนดขอบเขตและวิธีการที่เด็กจะใช้ในการพิจารณาสิ่งต่างๆ หมายความว่า คนเราพิจารณาสิ่งต่างๆ ในแง่ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะเรามีทัศนคติที่ไม่เหมือนกัน เช่นเด็กในชั้นหนึ่งจะมองครูในแง่ที่แตกต่างกัน เด็กที่มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน จะมองครูในแง่ของผู้ที่ให้ความช่วยเหลือ ส่วนเด็กที่มีเจตคติไม่ดีต่อการเรียนจะคอยจับผิดครู และหาข้อบกพร่องของครูอยู่ตลอดเวลา

3. เจตคติอาจจะเป็นสิ่งถาวรซึ่งติดตัวเด็กอยู่ตลอดชีวิตก็ได้ ด้วยเหตุที่เจตคติกำหนดขอบเขต และวิธีการพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งของตน เจตคดีย่อมทำให้คนมั่นใจในการปฏิบัติตามเจตคติในตอนต้นมากขึ้น ดังนั้นเจตคติจึงมีลักษณะที่จะเป็นสิ่งถาวร และไม่ค่อยจะเปลี่ยนแปลงง่ายๆ อย่างไรก็ตามการแนะนำที่ดีและการสอนที่ดีของครูย่อมทำให้เด็กเปลี่ยนแปลงเจตคติได้เหมือนกัน และในทางตรงกันข้าม การสอนย่อมเปลี่ยนแปลงเจตคติที่ดีของเด็กให้กลายเป็นเลวได้เช่นเดียวกัน

4. เจตคติมีผลกระทบต่อการศึกษาของเด็ก ถ้าเด็กมีเจตคติที่ดีต่องานในชั้นและต่อครู เด็กย่อมได้รับความพอใจ และความสำเร็จจากการเรียนนั้นไม่มากนักน้อย และเด็กจะทำงานได้ผลดีขึ้นในโอกาสต่อไป ในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กมีเจตคติที่ไม่ดีต่องานในชั้น และต่อครูแล้ว เด็กมักจะประสบความล้มเหลว ซึ่งเป็นผลให้ท้อแท้ในการเรียนหนักขึ้น ผลสุดท้ายเด็กก็ต้องหาทางออกในทางไม่พึงประสงค์ เช่น การหนีเรียน และรังแกคนอื่น เป็นต้น

กมลน์ หล้าสุวงษ์ (2528: 240) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติสรุปได้ว่า

1. เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือการได้รับประสบการณ์ มิใช่สิ่งที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด

2. เจตคติเป็นดัชนี ที่จะชี้แนวทางในการแสดงพฤติกรรม

3. เจตคติสามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งได้

4. เจตคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากเจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ถ้าการเรียนรู้หรือประสบการณ์นั้นเปลี่ยนแปลงไปเจตคดีย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

สุรางค์ โกวตระกูล (2553: 379) ได้กล่าวถึงลักษณะของเจตคติไว้ดังนี้

1. เจตคติเป็นสิ่งที่เรียนรู้

2. เจตคติเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้บุคคลกล้าเผชิญกับสิ่งเร้าหรือหลีกเลี่ยง ดังนั้นเจตคติจึงมีทั้งบวกและลบ

3. เจตคติประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 อย่างคือ องค์ประกอบเชิงความรู้สึก (Affective Component) องค์ประกอบเชิงปัญญาหรือการรู้คิด (Cognitive Component) องค์ประกอบเชิงพฤติกรรม (Behavioral Component)

4. เจตคติเปลี่ยนแปลงง่าย การเปลี่ยนแปลงอาจจะเปลี่ยนแปลงจากบวกเป็นลบ หรือจากลบเป็นบวก ซึ่งบางครั้งเรียกว่า การเปลี่ยนแปลงทิศทางเจตคติหรืออาจจะเปลี่ยนเป็นความเข้มข้น (Intensity) หรือความมากน้อย เจตคติบางอย่างอาจจะหยุดเลิกไปเลย

5. เจตคติเปลี่ยนแปลงตามชุมชนหรือสังคมที่บุคคลนั้นเป็นสมาชิก เนื่องจากชุมชนหรือสังคมหนึ่งๆ อาจจะมีค่านิยมที่เป็นอุดมการณ์พิเศษเฉพาะ ดังนั้นค่านิยมเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อเจตคติของบุคคลที่เป็นสมาชิก ในกรณีที่ต้องการเปลี่ยนเจตคติ จะต้องเปลี่ยนค่านิยม

6. สังคมประกิต (Socialization) มีความสำคัญต่อพัฒนาการเจตคติของเด็ก โดยเฉพาะเจตคติต่อความคิดและหลักการที่เป็นนามธรรม เช่น อุดมคติ เจตคติต่อเสรีภาพในการพูด การเขียน เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสภาพเศรษฐกิจสังคมสูง จะมีเจตคติบวกสูงสุด

จากการศึกษาลักษณะของเจตคติดังกล่าวพอสรุปได้ว่า เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ การรับรู้ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมต่างๆ ซึ่งเจตคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากการรับรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคลที่ได้รับ อาจเปลี่ยนจากบวกเป็นลบ หรือจากลบเป็นบวกก็ได้ เจตคติเป็นแรงจูงใจที่สำคัญสำหรับบุคคลในการกระทำสิ่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้หรือการดำเนินชีวิต ดังนั้นถือว่าถ้าบุคคลมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งใดก็จะทำสิ่งนั้นได้ดีและมีแนวโน้มที่จะทำได้สำเร็จมากกว่าการมีเจตคติในทางลบต่อสิ่งนั้น

1.5 การเปลี่ยนแปลงเจตคติและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติ

สุชา จันทรธอม และสุรางค์ จันทรธอม (2521: 82) ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะจิตเป็นสภาพจิตใจที่มีความคงทนถาวรพอสมควร การเปลี่ยนแปลงทักษะจิต จึงเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก แต่ก็ไม่ใช่ยากจนทำไม่ได้ในเวลาสอนเด็กนั้น ถ้าพบว่าเด็กมีทักษะจิตอันไม่พึงประสงค์ วิธีการที่ครูจะเปลี่ยนแปลงทักษะจิตของเด็ก มีดังต่อไปนี้

1. ชี้แจงอธิบาย เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างแจ่มแจ้ง บางทีเด็กอาจมีทักษะจิตที่ไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพราะได้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นอย่างคร่ำๆ กลางๆ ถ้าเด็กได้ทราบข้อเท็จจริงทั้งหมด เด็กอาจเปลี่ยนแปลงทักษะจิตได้

2. โดยเหตุที่อารมณ์มักมีส่วนในการสร้างทักษะจิตมาก การให้เด็กได้ดูภาพยนตร์ หรือได้ฟังเรื่องราวที่ยั่วอารมณ์ให้ชอบสิ่งที่ไม่ชอบมาก่อน ก็อาจช่วยให้เด็กเปลี่ยนทักษะจิตได้มากเหมือนกัน

3. ด้วยเหตุที่สิ่งแวดล้อมทางสังคม มีอิทธิพลต่อทัศนคติมาก ดังนั้นถ้าครูต้องการแก้ไขทัศนคติของเด็ก ครูอาจจัดให้เด็กได้คบหาสมาคมกับเพื่อนที่มีทัศนคติที่ดี บางทีเด็กสามารถแก้ไขทัศนคติบางอย่างได้โดยอาศัยการเอาอย่างจากเพื่อน

4. การอ่านหนังสือที่ดีก็ช่วยให้เด็กเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้ในบางโอกาส แต่ครูต้องคอยอธิบายกับเด็ก และชี้ช่องให้เด็กมองเห็นจุดสำคัญหลังจากที่ได้อ่านหนังสือแล้ว

5. การจัดประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนโดยการกระทำ อาจช่วยแก้ไขทัศนคติของเด็กได้มาก ในขณะที่เด็กได้รับประสบการณ์นั้นๆ ครูต้องคอยดูแลให้ความช่วยเหลืออยู่ด้วย ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับความเข้าใจเรื่องนั้นอย่างแจ่มแจ้ง

ปราณี รามสูตร (2528: 193) ได้กล่าวสรุปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติไว้ว่า ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของเฟส汀เกอร์ (Festinger's Theory of Cognitive Dissonance) ซึ่งอธิบายว่า การเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลเกิดเนื่องมาจาก “คอกนิทิฟ ดิสโซแนนซ์ (Cognitive dissonance) ซึ่งหมายถึงความขัดแย้งกัน ระหว่าง ความรู้ (Knowledge) ความเห็น (opinion) หรือความเชื่อ (belief) ตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปของบุคคล ความขัดแย้งนี้ ทำให้บุคคลไม่สบายใจ (Psychotically uncomfortable) และความไม่สบายใจนี้เอง ผลักดันให้บุคคลพยายามลดความขัดแย้งนั้นๆ ลงไป โดยใช้วิธีการใดวิธีการหนึ่งจากสามวิธีต่อไปนี้ คือ

1. เปลี่ยนพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ ความเห็น ความเชื่อเดิม คือ เมื่อพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้ ความเห็น หรือความเชื่อเดิมไปขัดแย้งกับความรู้ ความเห็น หรือความเชื่อใหม่ บุคคลก็เปลี่ยนพฤติกรรมนั้นๆ ให้สอดคล้องกับที่ได้มาใหม่ เช่น คนที่สูบบุหรี่ แล้วไปได้ความรู้ใหม่มาว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เขาก็อาจงดการสูบบุหรี่นั้น เป็นต้น

2. โดยการเปลี่ยนความรู้ ความเห็น หรือความเชื่อในสิ่งแวดล้อมที่ได้ใหม่ การลดความขัดแย้งวิธีนี้ก็คือ แทนที่บุคคลจะเปลี่ยนพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับความรู้ ความเห็น หรือความเชื่อได้ใหม่ เขากลับบิดเบือนสิ่งที่ได้ใหม่นั้นเสีย เช่น เมื่อได้ความรู้ใหม่มาว่า การสูบบุหรี่จะเป็นมะเร็งที่ปอด แทนที่จะเลิกสูบบุหรี่ บุคคลนั้นกลับเปลี่ยนชนิดของบุหรี่ยี่ห้อเสีย หรือไม่ก็ไม่ยอมรับในความรู้ใหม่นั้น โดยอาจใช้การอ้างว่า แม้แต่คนที่สูบบุหรี่ก็ยังสูบบุหรี่เป็นจำนวนมาก

3. โดยการหาความรู้ ความเห็น หรือความเชื่อใหม่อื่นๆ เข้ามาเสริมของเดิม ของตนที่เกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นๆ เช่น คนติดบุหรี่ที่กังวลเรื่องกลัวเป็นมะเร็งปอด เขาจะพยายามบอกตัวเองว่า การสูบบุหรี่เป็นการผ่อนคลายความเครียด และการผ่อนคลายความเคร่งเครียดมีส่วนเสริมบุคลิกภาพของเขาให้ดีขึ้น เป็นต้น

จากทฤษฎีของเฟส汀เกอร์ ที่กล่าวมานี้ สามารถมาใช้อธิบายการเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลได้ดังนี้

1. ถ้าบุคคลถูกชักจูงให้พูดหรือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ขัดแย้งกับทัศนคติดั้งเดิมของเขา บุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขทัศนคติเดิมให้สอดคล้องกับสิ่งที่พูดหรือกระทำ

2. ถ้าพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับทัศนคติเดิมของบุคคลชนิดใด ต้องอาศัยแรงผลักดันมากๆ จึงจะเกิดพฤติกรรมนั้น คือ บุคคลไม่สนใจที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น การเปลี่ยนทัศนคติที่เกี่ยวข้องกับสิ่งนั้นๆ ก็จะมีน้อยลง

ถ้าครูต้องเปลี่ยนทัศนคติของเด็ก อาจทำได้ดังนี้ คือ

1. ครูต้องพยายามให้สิ่งเร้ามากๆ ให้ประสบการณ์มากๆ ทำให้เด็กเกิดความคิดความเข้าใจที่ถ่องแท้ในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับทัศนคติดั้งเดิมของเด็ก

2. พยายามให้เด็กได้ประพฤติปฏิบัติหรือกระทำบ่อยๆ ในสิ่งต่างๆ ที่ขัดแย้งกับทัศนคติดั้งเดิมที่เราต้องการจะเปลี่ยนเขา

3. แสวงหาสังคมหรือบุคคลให้เด็กได้มีโอกาสเข้าไปสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ สังคมหรือบุคคลนั้นๆ มีทัศนคติขัดแย้งกับทัศนคติเดิมของเด็กที่ต้องการจะเปลี่ยน ซึ่งนับเป็นการเพิ่มพลังหรือแรงจูงใจในการเปลี่ยนทัศนคติของเด็กได้อีกวิธีหนึ่ง สำหรับตัวบุคคลที่จะเลือกมาเป็นผู้เปลี่ยนทัศนคติของเด็กนั้น อาจเป็นใครก็ได้ที่เด็กให้การยอมรับนับถือ เช่น อาจเป็นครู หรือเพื่อนนักเรียน นักร้อง ฯลฯ ก็ได้ทั้งสิ้น

สมจิตรา เรืองศรี (2554: 45) ได้กล่าวสรุปถึงการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ไว้ดังนี้

1. การยินยอม (Compliance) จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับอิทธิพลจากผู้อื่น เพราะต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติตนในทางที่ตนต้องการพึงพอใจ เช่น อาจจะได้รับรางวัล หรือการยอมรับจากบุคคลอื่น

2. การลอกเลียนแบบ (Identification) จะเกิดจากการที่บุคคลนั้นยอมรับอิทธิพลจากผู้อื่น เพราะต้องการสร้างพฤติกรรมของตนขึ้นให้เหมือนกับบุคคลอื่นในสังคม เพื่อที่จะติดต่อหรือมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นได้ดี

3. การเปลี่ยนแปลงเพราะเหมาะสมกับระบบค่านิยมที่มีอยู่ในตัวเอง (Internalization) เกิดขึ้นจากการที่บุคคลยอมรับอิทธิพลหรือพฤติกรรมต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านั้นเห็นว่าเหมาะสมกับระบบค่านิยมที่มีอยู่ในตัวของเขาเอง สอดคล้องกับความต้องการซึ่งเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

สมจิตต์ เรืองศรี (2555: 49-51-226) ได้กล่าวสรุปข้อเสนอแนะวิธีการที่ครูอาจจะนำไปใช้ในการเสริมสร้างพัฒนา และเปลี่ยนแปลงเจตคติของเด็ก ไว้ดังนี้

1. ครูควรให้ให้ความรู้ที่ถูกต้องชัดเจนแก่เด็กด้วยการชี้แจงหรืออธิบาย ทั้งนี้ เพราะบางครั้งเด็กอาจจะมีความรู้สึกเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงครั้งๆ กลางๆ จึงทำให้มีเจตคติที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าหากเด็กได้รับรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริงโดยละเอียดแล้ว ก็อาจจะทำให้เด็กเปลี่ยนเจตคติ ดังเช่นการทดลองในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งซึ่งได้มีการวัดเจตคติของนักศึกษาเกี่ยวกับยิว ผลปรากฏว่านักศึกษาเจตคติเกี่ยวกับคนยิวในทางลบ ต่อจากนั้นได้มีการฉายภาพยนตร์เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับคนยิวในทุกแง่มุม และมีการวัดเจตคติอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผลปรากฏว่าทำให้นักศึกษากลุ่มนั้นมีเจตคติต่อคนยิวในทางบวกมากขึ้น

2. ครูควรแนะนำให้เด็กได้อ่านหนังสือดีๆ จะช่วยให้เด็กเปลี่ยนเจตคติโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าครูคอยช่วยชี้แนะและอภิปรายให้เด็กได้มองเห็นจุดสำคัญ หลังจากที่ได้อ่านหนังสือไปแล้วด้วย ทั้งนี้เพราะขณะที่เด็กอ่านนิทานหรือนวนิยาย สมองจะแปลความหมายและความคิดที่สอดแทรกอยู่ในหนังสือ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมความกตัญญู ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ ความสามัคคี เป็นต้น กลายเป็นความรู้สึกและความคิดใหม่ๆ ขึ้นมา ซึ่งในที่สุดก็จะกลายเป็นเจตคติที่ครูต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นได้

3. ครูควรจัดหาตัวอย่างที่ดีให้เด็กได้เลียนแบบ โดยเฉพาะตัวครูเองซึ่งถือว่าเป็นผู้ได้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุด และเด็กก็มีความศรัทธาอยู่แล้ว เช่น ถ้าต้องการให้เด็กเป็นคนตรงต่อเวลา สะอาด เรียบร้อยหรือมีนิสัยรักการรักษาสมาคมของโรงเรียน ครูจะต้องให้เด็กเป็นคนทำให้เห็นเป็นแบบอย่างก่อน ถ้าต้องการให้เด็กเป็นคนมีเหตุผล อดทนต่อการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ครูจะต้องแสดงให้เห็นว่าสามารถอดทนฟังความคิดเห็นต่างๆ ของนักเรียนที่ไม่เหมือนกันได้ เป็นต้น นอกจากนี้ครูจะต้องพยายามทำความเข้าใจและรับรู้ปัญหาส่วนตัวของเด็กเพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น ในที่สุดเด็กก็จะเลียนแบบเจตคติบางอย่างไปจากครูได้

4. ครูควรให้เหตุการณ์ประจำวันที่เกิดขึ้นแก่เด็กสอดแทรกเกี่ยวกับเจตคติ เช่น เด็กทำของเพื่อนเสียหาย ครูควรถามความรู้สึกของเด็กว่า ถ้าหากใครมาทำของตนเสียหายบ้างจะรู้สึกอย่างไร เพื่อใช้ให้เห็นถึงคุณค่าของสมบัติของคนอื่น และความสำคัญของความรู้สึกของผู้อื่นด้วย

5. ครูควรจัดสภาพแวดล้อมต่างๆ ในโรงเรียนให้น่าสนใจ โดยพยายามให้เด็กเกิดความรู้สึกประทับใจ เช่น มาโรงเรียนวันแรกเห็นโรงเรียนสะอาดตา บรรยากาศในห้องเรียนดี ครูใจดีเป็นกันเอง เพื่อนๆ มีความเป็นมิตร สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้เด็กเกิดเจตคติดีขึ้น

6. ครูควรจัดกิจกรรมเสริมสร้างประสบการณ์ตรงให้เกิดขึ้นแก่นักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการเปลี่ยนแปลงเจตคติและเสริมสร้างเจตคติโดยการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม

ด้วย ซึ่งอาจจะจัดในรูปแบบของการแสดงละครบทบาทสมมุติ ตามที่ครูต้องการให้เด็กได้เปลี่ยนเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ต้องการให้เด็กมีเจตคติต่อผู้มีอาชีพครูก็ให้เด็กแสดงบทบาทเป็นครู

7. ครูควรสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนในการที่จะช่วยให้เด็กได้เปลี่ยนใจมายึดถือสิ่งใหม่ๆ ได้ โดยการให้รางวัลหรือมีคำชมเชย หรือมีการแข่งขันเกิดขึ้น

8. ครูควรใช้วิธีเร้าอารมณ์ให้เกิดขึ้นแก่เด็กทั้งบางบวกและทางลบ เพราะอารมณ์มีส่วนช่วยในการพัฒนาเจตคติมาก เช่น ถ้าเด็กมีอารมณ์จะทำให้เด็กมองโลกในแง่ดี เป็นการสร้างเจตคติที่ดีให้เกิดขึ้น แต่ถ้าหากร้าให้เด็กเกิดอารมณ์กลัวในเรื่องที่ไม่ดี ก็จะทำให้เด็กเปลี่ยนเจตคติตามที่ต้องการได้เช่นกัน

9. ครูควรใช้กฎเกณฑ์หรือระเบียบวินัย หรือข้อบังคับหรือแรงกดดันจากกลุ่มเป็นเครื่องช่วยระงับพฤติกรรมของเด็ก ในระยะแรกอาจจะไม่เต็มใจทำ ต่อมาจะเกิดความเคยชิน กลายเป็นนิสัย และเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้นได้ภายหลัง ทั้งนี้เพราะเด็กต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม มีเจตคติตรงกับคนอื่นในกลุ่ม ก็จะปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่กลุ่มตั้งไว้ เช่น การตรงต่อเวลา ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดปด เป็นต้น

10. ครูควรใช้วิธีชักจูงเพื่อเปลี่ยนเจตคติของเด็ก การจะเปลี่ยนแปลงเจตคติได้มากนักน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับวิธีการต่างๆ เช่น

10.1 ในการเสนอข่าวสารให้เด็กทราบนั้นครูควรเสนอข่าวสารทั้งสองด้านมากกว่าด้านเดียว ควรจะชี้ให้เด็กได้เปรียบเทียบข่าวสารนั้นทั้งในแง่ดี และแง่เสียมากกว่าที่จะให้เด็กได้เห็นในแง่ดีหรือในแง่เสียเพียงด้านเดียว เพราะการเสนอข่าวสารสองด้านจะทำให้เด็กไม่เปลี่ยนเจตคติไปตามการโฆษณาชวนเชื่ออื่นๆ ที่จะตามได้ดีกว่าการเสนอข่าวสารด้านเดียวเพราะจะทำให้เด็กที่มีสติปัญญาดีที่มักจะเป็นคนชอบวิเคราะห์ วิचारณ์ จะเกิดความรู้สึกว่าไม่มีอิสระ ถูกบังคับให้ยอมรับข่าวสารนั้นมักจะถูกโต้แย้ง และเปลี่ยนเจตคติได้ยาก

10.2 ในการเสนอข่าวสารให้เด็กทราบ ครูควรคำนึงถึงลำดับของการเสนอ ควรเสนอข่าวสารหรือข้อมูลที่ผู้รับต้องการหรือพึงปรารถนา ก่อน แล้วตามด้วยข้อมูลที่ไม่พึงปรารถนา จะมีผลต่อการจูงใจมากกว่า

10.3 ครูควรสรุปข้อมูลข่าวสารนั้นอย่างชัดเจน มากกว่าการให้เด็กเป็นผู้สรุปเองโดยเฉพาะข้อมูลข่าวสารที่มีความเข้าใจยาก การสรุปข่าวสารช่วยให้เด็กมีการเปลี่ยนเจตคติได้มากขึ้น

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงเจตคติและทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงเจตคติดังกล่าวพอสรุปได้ว่า เจตคติเป็นเรื่องของสภาพของจิตใจ ซึ่งเกิดจากความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มที่จะเกิดพฤติกรรม เจตคติเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับการรับรู้

ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อม และสิ่งเร้าต่างๆ การที่จะเปลี่ยนเจตคติให้กับเด็ก นอกจากผู้ปกครอง เพื่อน สิ่งแวดล้อมต่างๆ แล้วครูเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญเพราะครูเป็นผู้ใกล้ชิดกับเด็กและเป็นที่นับถือของเด็ก ครูควรจัดประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการกระทำ คอยเป็นผู้ชี้แนะและคอยให้คำแนะนำและอธิบายเพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ อย่างแจ่มแจ้ง

1.6 การวัดเจตคติ

1.6.1 วิธีการวัดเจตคติ

การศึกษาเจตคติเป็นการศึกษาความคิด ความรู้สึกของบุคคล เจตคติเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยตรง ฉะนั้นการวัดเจตคติจึงจำเป็นต้องวัดทางอ้อม ดังที่ รวีวรรณ อังคุรภัยพันธ์ (2533: 17-19) ได้ให้แนวคิดว่าการวัดเจตคติมีหลายวิธีด้วยกัน พอสรุปได้ดังนี้

1. การสังเกต หมายถึง การศึกษาลักษณะและพฤติกรรมของบุคคล รวมถึงปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อค้นหาความจริงโดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้าของผู้สังเกตโดยตรง
2. การสัมภาษณ์ หมายถึง การสนทนาหรือพูดคุยอย่างมีจุดหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่วางแผนไว้ล่วงหน้า การสัมภาษณ์ประกอบด้วย ผู้สัมภาษณ์ และผู้ถูกสัมภาษณ์
3. การสอบถาม หมายถึง การรวบรวมข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับความเห็น ความสนใจ ความรู้สึกต่างๆ โดยการใช้ชุดของข้อคำถามที่สร้างขึ้น รวมทั้งแบบวัด แบบสำรวจ และแบบตรวจสอบรายการ
4. การรายงานตนเอง หมายถึง การให้รายงานความรู้สึกที่มีต่อเรื่องหรือเหตุการณ์นั้นออกมาว่าชอบหรือไม่ชอบอย่างไร ด้วยการพูด หรือการเขียนบรรยายความรู้สึกของตนเองจากประสบการณ์ที่ผ่านมา
5. โปรเจกทีฟเทคนิค เป็นการใช้สิ่งเร้าที่มีลักษณะไม่ชัดเจนกระตุ้นให้บุคคลระบายความรู้สึกออกมา เครื่องมือจะไปกระตุ้นให้เขาแสดงปฏิกิริยาความรู้สึกความคิดเห็น เพื่อจะได้สังเกตว่าเขามีความรู้สึกอย่างไร
6. สังคมมิติ เป็นวิธีการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคล ซึ่งอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ โดยให้บุคคลอื่นประเมินค่าตัวเรา และตัวเราประเมินค่าบุคคลอื่นจะเห็นว่าการศึกษาเจตคติของบุคคลนั้นมีหลายวิธีด้วยกัน ในการที่จะพิจารณาวิธีใดวิธีหนึ่งนั้นต้องศึกษาองค์ประกอบของตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จึงจะทำให้สามารถศึกษาพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคล ได้ตรงตามเป้าหมายมากที่สุด

1.6.2 หลักการและมาตราวัดเจตคติ

การวัดเจตคติ ไพศาล หวังพานิช (2536: 147-148) ได้เสนอหลักการวัดเจตคติไว้ดังนี้

1. ข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumption) เกี่ยวกับการวัดเจตคติ คือ ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือเจตคติของบุคคลนั้น จะคงอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่งเพราะความรู้สึกนึกคิดของคนเรานั้นไม่ได้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จะต้องมียุ่ช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่ความรู้สึกนึกคิดของคนเรานั้นไม่ได้เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จะคงมีช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งที่ความรู้สึกของคนเรามีความคงที่ ทำให้สามารถวัดได้ เจตคติของบุคคลนั้น ไม่สามารถวัดหรือสังเกตเห็นโดยตรง การวัดจึงเป็นแบบทางอ้อมด้วยวัดแนวโน้มนั่ที่บุคคลนั้นแสดงออกหรือประพฤติอยู่เสมอ เจตคติของบุคคลนั้น นอกจากจะแสดงออกในรูปทิศทางของความรู้สึกนึกคิดแล้ว ยังมีการแสดงออกในรูปขนาดหรือปริมาณความคิด ความรู้สึกนึกคิดนั้นอีกด้วย จึงทำให้ทราบระดับความมากน้อยหรือความเข้มข้นของเจตคติด้วย

2. การวัดเจตคติมีองค์ประกอบ 3 อย่างคือ ตัวบุคคลที่จะ สิ่งเร้าและการตอบสนอง

3. สิ่งเร้าที่นิยมใช้คือ ค่าความคิดเจตคติ (Attitude Statement) ซึ่งเป็นสิ่งเร้าทางภาษาที่ใช้อธิบายคุณค่า คุณลักษณะของสิ่งนั้นเพื่อให้บุคคลตอบสนองออกมาเป็นระดับความรู้สึก (Attitude Continuum หรือ Scale) เช่น มาก ปานกลาง น้อย เป็นต้น

4. การวัดเจตคติต้องคำนึงถึงความเที่ยงตรง (Validity) ของการวัดเป็นพิเศษ คือต้องพยายามให้ผลของการวัดที่ได้ตรงกับความเป็นจริงของบุคคลทั้งในแง่ทิศทางและระดับ

จากการศึกษาการวัดเจตคติดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การวัดหรือการศึกษาเจตคติเป็นการศึกษาการศึกษาเกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก และแนวโน้มนั่การแสดงพฤติกรรมของบุคคล ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาจะคงอยู่ช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งไม่สามารถวัดหรือสังเกตได้โดยตรง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องวัดทางอ้อม และมีการวัดที่หลากหลายวิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การสอบถาม การรายงานตนเอง โปรเจกทีฟเทคนิค หรือสังคมมิติ

2. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนว

การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกับชุดกิจกรรมแนะแนว ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมแนะแนวและชุดกิจกรรมแนะแนว ดังนี้

2.1 กิจกรรมแนะแนว

2.1.1 ความหมายของกิจกรรมแนะแนว

วัชร ทรัพย์มี (2531: 81) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมแนะแนวไว้ว่า หมายถึง การจัดชั่วโมงกิจกรรมแนะแนวคือการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั่วโมงเรียนโดยมีความเป็นมาสืบเนื่องจากการจัดหลักสูตร โครงการมัธยมแบบประสม (คมส.) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่จัดให้มีการสอน

ทั้งสายสามัญและสายอาชีพ มีหลักการให้นักเรียนได้เลือกเรียนตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตน จึงมีการจัดบริการแนะแนวสำหรับช่วยนักเรียนในการเลือกวิชาเรียนอย่างเหมาะสม และมีการจัดกิจกรรมแนะแนวในชั่วโมงเรียนขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของบริการแนะแนว โดยเรียกชั่วโมงนี้ว่าชั่วโมงสำรวจ

พนม ลิ้มอารีย์ (2533: 167) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมแนะแนวไว้ว่า หมายถึง การจัดชั้นการสอนความรู้เกี่ยวกับข้อมูลสนเทศด้านการศึกษา อาชีพ และด้านส่วนตัว สังคม ให้แก่นักเรียนที่เรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาทุกชั้นปีตามข้อกำหนดของหลักสูตรที่รู้ให้มีการสอนกิจกรรมแนะแนว 1 คาบต่อสัปดาห์ตลอดปีการศึกษา และเป็นการเรียนที่ที่ไม่มีหน่วยกิตการเรียน

ช่อถัดดา ขวัญเมือง (2541: 11) ได้ให้ความหมายของกิจกรรมแนะแนวไว้ว่า หมายถึง การจัดบริการสนเทศเป็นกลุ่มวิธีหนึ่ง ซึ่งจัดในคาบชั่วโมงเรียนสัปดาห์ละ 1 คาบต่อสัปดาห์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และสัปดาห์ละ 2 คาบต่อสัปดาห์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการให้ข้อมูลทางด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัวแก่นักเรียนด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ในทุกด้าน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 20) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิดแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จักและเข้าใจผู้เรียนทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

จากการศึกษาความหมายของกิจกรรมแนะแนวดังกล่าวพอสรุปได้ว่า กิจกรรมแนะแนว หมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้รับบริการไม่ว่าจะเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มได้มีการพัฒนา ป้องกัน และแก้ปัญหา ทั้งด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัวสังคม และเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบความถนัด ความสามารถของตนเอง ทำให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพของตน

2.1.2 ความสำคัญและประโยชน์ของกิจกรรมแนะแนว

ประหยัด ทองมาก (2533: 353-354) ได้กล่าวถึงความสำคัญของกิจกรรมแนะแนวไว้ 3 ประการคือ

1. กิจกรรมแนะแนว ช่วยพัฒนาความเข้าใจตนเองของเด็กแต่ละคน ในด้านความสามารถ ความสนใจ ความถนัด บุคลิกภาพ ความสำเร็จ เป็นต้น ช่วยให้เด็กรู้จักตนเอง รู้จักคุณภาพของตนเอง รู้ว่าตนมีความถนัด มีความสามารถอะไร มีจุดเด่นจุดด้อยตรงไหน ช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพที่พึงปรารถนา ซึ่งนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีในสังคม ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของเด็ก ขจัดปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ซึ่งอาจเกิดขึ้นและหรือขัดขวางพัฒนาการด้านต่างๆ และช่วยป้องกันปัญหาต่างๆ ทั้งในโรงเรียนและในสังคม ที่แวดล้อมเด็กแต่ละคน

2. กิจกรรมแนะแนวช่วยให้ครูเข้าใจเด็ก และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กที่อยู่ในความรับผิดชอบ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ซึ่งนำไปสู่บรรยากาศและสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนที่ดี

3. กิจกรรมแนะแนวช่วยให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลมากขึ้น กล่าวคือ กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและเด็กกระทำร่วมกัน โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจและกิจกรรมแนะแนวช่วยให้ครูเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของเด็กที่ตนสอน ช่วยให้ครูสามารถวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก เข้าใจและใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคน

ช่อลัดดา ขวัญเมือง (2541: 20-21) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมแนะแนวในชั้นเรียนเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อตัวนักเรียนครูแนะแนว เพราะช่วยให้การจัดกิจกรรมแนะแนวอื่นๆ รวมทั้งการบริหารงานของโรงเรียนประสบความสำเร็จอีกด้วย การจัดกิจกรรมแนะแนวให้นักเรียนมีประโยชน์ ดังนี้

1. ช่วยให้นักเรียนได้รับข้อมูลที่มีคุณค่าจากครูแนะแนว ทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ ส่วนตัว เพื่อประกอบการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมกับตน ช่วยให้เกิดความมั่นใจในการที่จะกระทำตามที่ได้อัดสินใจมากขึ้น

2. ช่วยให้นักเรียนมีสัมพันธภาพที่ดีกับครู กล่าวที่จะปรึกษาหารือกับครูแนะแนวเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น

3. ช่วยให้นักเรียนได้ปรับปรุงพฤติกรรมของตนเอง ให้มีลักษณะที่พึงประสงค์มากขึ้น เพื่อจะได้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

4. ช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดี ต่อครู ต่อเพื่อน ต่อโรงเรียน และต่อสังคม

5. ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในตนเองอย่างแท้จริง ยอมรับตนเองตามสภาพที่เป็นจริง อันจะส่งผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีต่อไป
6. ช่วยให้ครูแนะแนวได้มีโอกาสนพบปะกับนักเรียนเป็นกลุ่มอย่างใกล้ชิด และถ่วงถึง ทำให้ประหยัดเวลาในการให้ข้อมูลแก่นักเรียน
7. ช่วยให้ครูแนะแนวได้มีโอกาสนให้ข้อมูล ทั้งทางด้านการศึกษา อาชีพ และส่วนตัวทันต่อเหตุการณ์
8. ช่วยให้ครูแนะแนวมีโอกาสนใช้เทคนิคต่างๆ ในการรวบรวมข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคลอย่างรวดเร็วและครบถ้วนทุกคน
9. ช่วยให้ครูแนะแนวได้ทราบถึงความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างถูกต้อง อันจะเป็นประโยชน์ต่อการจัดแผนการเรียน และการจัดบริการแนะแนวอื่นๆต่อไป
10. ช่วยให้ครูแนะแนวได้รู้จักนักเรียนที่มีปัญหาในด้านต่างๆ เพื่อจะได้แก้ไขปัญหาค้นพบที่ก่อนที่จะสายเกินไป
11. ช่วยให้การจัดบริการแนะแนวทุกบริการประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย เพราะนักเรียนเห็นคุณค่าของบริการแนะแนวที่มีต่อตนเอง
12. ช่วยให้การกระบวนการเรียนการสอนวิชาต่างๆ ดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพ เพราะไม่ต้องเสียเวลาในการปรับพฤติกรรมของนักเรียนที่มีปัญหา ทั้งในด้านพฤติกรรมและการเรียนสามารถทุ่มเทเวลาในการสอนวิชาการตามที่รับผิดชอบได้เต็มที่
13. ช่วยลดปัญหาความประพฤติของนักเรียน ทำให้ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการผิดระเบียบวินัยและกฎข้อบังคับของโรงเรียน ช่วยให้การปกครองนักเรียนดำเนินไปด้วยดี
14. ช่วยให้การจัดการเรียนและการจัดกิจกรรมของโรงเรียน ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน
15. ช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูแนะแนวกับผู้ปกครอง ช่วยให้ผู้ปกครองมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียนและกระบวนการเรียนการสอนของครู ทำให้เกิดความร่วมมือซึ่งกันและกันในการที่จะพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน
16. ช่วยให้ผู้ชุมชนได้รับความสนใจจากนักเรียน นักเรียนเห็นคุณค่าของชุมชน ไม่ทอดทิ้ง ชุมชน และพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป
17. ช่วยให้ประเทศชาติมีพลเมืองที่ดี มีคุณสมบัติตามที่หลักสูตรต้องการ คือช่วยเหลือตนเองได้และรู้จักเสียสละที่จะช่วยเหลือสังคมตามความสามารถของตน

จากข้อมูลทีกล่าวนำข้างต้นสรุปได้ว่า กิจกรรมแนะแนวมีความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาตนเอง เข้าใจตนเอง รู้ถึงความถนัดและความสามารถของตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนได้มีการคิดและตัดสินใจในการแก้ปัญหาของตนเองได้อย่างเหมาะสมกับตนไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านอาชีพส่วนตัวสังคม รวมทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ทำให้ครูได้รู้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน สามารถนำข้อมูลที่ได้นำมาเลือกใช้กิจกรรมและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียนแต่ละคนได้

2.1.3 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมแนะแนว

อุษณีย์ เย็นสบาย (2533: 6-7) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการแนะแนวไว้ว่า

1. เพื่อให้เด็กเข้าใจตนเอง และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสม โดยการรวบรวมรายละเอียดต่างๆ ที่เกี่ยวกับเด็กแต่ละคนไว้และให้โอกาสแก่เขาในการพิจารณารู้จักตนเองในกระบวนการแนะแนวที่โรงเรียนจัดขึ้น
2. เพื่อให้เด็กได้มีความรู้และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต ส่งเสริมการตัดสินใจที่เหมาะสมกับสภาพของเขา โดยรวบรวมข้อสนเทศต่างๆ ไว้สำหรับเด็ก และให้ข้อสนเทศในโอกาสอันควร และต่อเนื่องกันเพื่อเด็กจะได้มีข้อมูลต่างๆ ที่สามารถช่วยตนเองได้ในการตัดสินใจเลือกสิ่งต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตเขาได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาส่วนตัวเป็นพิเศษ อันอาจเกิดขึ้นในบางช่วงชีวิต ให้มีความเข้าใจตนเอง สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง จนผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่างๆ ในชีวิตและมีพัฒนาการ ในช่วงต่อไปได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยการให้คำปรึกษาหารือ และชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาให้แก่เขา
4. เพื่อช่วยให้เด็กมีความสามารถในการปรับตัวได้ดีขึ้นในทุกสภาพการณ์ โดยการฝึกและให้ข้อสนเทศที่จำเป็นแก่เขา ตลอดจนให้เขามีโอกาสได้พบสิ่งแปลกใหม่ในสังคมภายใต้การแนะนำของครูผู้ให้การแนะแนว
5. เพื่อช่วยให้ครูมีความรู้เกี่ยวกับตัวเด็ก มีความเข้าใจเด็กแต่ละคนดีขึ้น ส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูและนักเรียน โดยให้ครูได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก รู้จักใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ ในการศึกษาเด็ก ตลอดจนให้บริการในด้านต่างๆ แก่เด็ก ภายใต้การตกลงของบริการแนะแนว
6. เพื่อช่วยในการบริหารโรงเรียน คือ ให้งานหน่วยงานต่างๆ ในโรงเรียนเข้าใจพฤติกรรมของเด็กดีขึ้น อันเป็นประโยชน์ในทางวิชาการ และการปกครองเด็กด้วย โดยการประชุมปรึกษาหารือกัน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ตลอดจนวิธีการในการแนะแนว พยายาม

ให้บุคลากรฝ่ายอื่นเข้าใจลักษณะงานแนะแนว มีการประชาสัมพันธ์งานแนะแนว บุคลากรในหน่วยงานอื่นจะได้ให้ความช่วยเหลือและประสานงานได้ถูกต้อง

7. เพื่อจัดบริการต่างๆ ในโรงเรียน ทั้งด้านการเรียนการสอน สวัสดิการ ให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของเด็กให้มากที่สุด

8. เพื่อช่วยป้องกันและลดปัญหาเกี่ยวกับความสูญเปล่าทางการศึกษาที่จะเกิดขึ้นกับเด็ก เช่น การเรียนตกชั้น การขาดเรียน การเลือกทางศึกษาต่อ และการเลือกอาชีพให้เหมาะสมกับความถนัดและระดับสติปัญญา ตลอดจนสร้างเสริมสมรรถภาพทางการเรียนรู้ให้กับเด็ก

2.1.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนว

นวลศิริ เปาโรหิตย์ (2533: 27-33) ได้รูปแบบขั้นตอนการจัดกิจกรรมแนะแนวไว้ดังนี้

1. ระดมสมองของบุคคลกรที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเนื้อหาออกเป็นหมวดใหญ่ๆ ที่ครูต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ว่ามีอะไรบ้าง เช่น อาจแบ่งเป็น 3 หมวด คือ

- ก. หมวดการสำรวจและการวางแผนอาชีพ
- ข. หมวดการรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อชีวิต
- ค. หมวดเสริมสร้างทางการศึกษาในด้านทักษะและการวางแผนอาชีพ

2. สอบถามความต้องการของนักเรียน ว่าต้องการเรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง นำข้อมูลที่ได้ไปจัดเป็นหน่วยย่อยที่สอดคล้องกับความพร้อมและความต้องการของครู เช่น หมวดการรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม อาจแบ่งเป็น 5 หน่วยย่อย คือ

- ก. การเข้าใจและยอมรับตนเอง
- ข. การตัดสินใจ
- ค. การปรับตัวเข้ากับเพื่อน
- ง. การตระหนักถึงสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ
- จ. ความรับผิดชอบต่อตนเองและครอบครัว

3. ตั้งเป้าหมายทางพฤติกรรมของการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยย่อย ตามระดับของนักเรียน โดยตั้งเป้าหมายที่สามารถสังเกตเห็นได้หรือวัดได้ และควรเป็นสิ่งที่นักเรียนเป็นผู้กระทำด้วยตนเองถือหลักเกณฑ์ให้ทุกระดับชั้นเรียนรู้ในเรื่องเดียวกันแต่มีความลึกต่างกันเพื่อให้ นักเรียนมีความเข้าใจในและหัวข้อมากยิ่งขึ้น เช่น ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเน้นความเข้าใจ ส่วนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเน้นความเข้าใจและการประยุกต์

4. เลือกกระบวนการสอน ที่จะทำได้ผลตามวัตถุประสงค์มากที่สุด โดยการเลือกวิธีที่ช่วยให้บรรลุตามเป้าหมาย เช่น การเล่นเกมบทบาทสมมติ การสาธิตหน้าชั้น และการเล่นเกมหรือใช้กรณีศึกษา รวมทั้งการทำแบบทดสอบ ฯลฯ

5. ประเมินผลการจัดหลักสูตรแนะแนวอย่างมีระบบ ทั้งในด้านการสอน ของครู และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขโครงการให้มี ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.2 ชุดกิจกรรมแนะแนว

2.2.1 ความหมายของชุดกิจกรรมแนะแนว

ปราณี รามสูตร (2534: 306) ได้กล่าวว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวในคาบเรียนมี ลักษณะเช่นเดียวกับชุดการสอนในรายวิชาอื่นๆ ชุดกิจกรรมแนะแนวประกอบด้วยคู่มือหรือ แบบฝึกปฏิบัติสำหรับนักเรียน สื่อและแบบทดสอบหรือประเมิน รวมใส่กล่องหรือซองไว้เป็นเรื่อง หรือเป็นชุดๆ

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2545: 80) กล่าวว่า ชุดการสอนกิจกรรมแนะแนว หรือชุดกิจกรรมแนะแนวมาจากภาษาอังกฤษว่า Instructional Package of Guidance Activities เป็น เครื่องมือที่สร้างขึ้นโดยใช้สื่อประสม เช่นรูปภาพ วิดีทัศน์ แถบบันทึกเสียง เอกสารที่บันทึก รายละเอียดของกิจกรรมต่างๆ ทั้งเกม กรณีตัวอย่าง บทบาทสมมติ แบบฝึกหัดก่อนเรียนและหลัง เรียน โดยจัดไว้เป็นชุดหรือกล่อง หรือซอง ภายในกล่องหรือซองจะบรรจุคู่มือครู คู่มือนักเรียน และ สื่อประกอบการจัดกิจกรรมแต่ละเรื่อง

จากแนวคิดดังกล่าวทั้งหมดอาจสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมแนะแนวคือกิจกรรม ต่างๆที่หลากหลายที่รวมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบตามขอบข่ายของงานแนะแนว ซึ่งกิจกรรมและ สื่อต่างๆ มีความหลากหลายที่มุ่งจะพัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้กับผู้เรียน โดยชุดกิจกรรม แนะแนวนั้นจะประกอบด้วย คู่มือครู คู่มือนักเรียน แผนกิจกรรมต่างๆ ใบงาน ใบความรู้ สื่อการจัด กิจกรรมและแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

2.2.2 ขั้นตอนการสร้างชุดกิจกรรมแนะแนว

ธีระ ชัยยุทธบรรยง (2533: 65) ได้กล่าวถึงการสร้างชุดกิจกรรมแนะแนว ไว้ดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับเรื่องที่จะศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางกำหนดเนื้อหาให้เหมาะสมกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า
2. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับชุดกิจกรรมแนะแนวจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. สร้างกิจกรรมแนะแนวที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

4. นำกิจกรรมที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ เนื้อหา อุปกรณ์ และการประเมินผล

5. นำกิจกรรมที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิภาพและข้อบกพร่องและให้เหมาะสมกับเวลา

6. ปรับปรุงแก้ไขเพื่อไปใช้ในการวิจัยต่อไป

3. วรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

3.1 ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์

ทิสนา แคมมณี (2522: 1) กล่าวว่า iva กลุ่มสัมพันธ์เป็นวิทยาการแขนงหนึ่งซึ่งพยายามศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มคน เพื่อให้ได้ซึ่งความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์และการปรับปรุงการทำงานของกลุ่มคนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พนม ลิ้มอารี (2522: 1-2) กล่าวว่า iva กลุ่มสัมพันธ์หมายถึงขบวนการที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันในกลุ่ม และกลุ่ม (Group) ในที่นี้ต้องประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มาร่วมสร้างสรรค์ทำกิจกรรมหรือมาเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน คำว่า Group Dynamics นี้ เกิดจากคำ 2 คำ คือ คำว่า Group ซึ่งหมายถึง กลุ่ม หมู่ หรือ คณะ และคำว่า Dynamics ซึ่งหมายถึงการเคลื่อนไหว การเปลี่ยนแปลง การไม่อยู่นิ่ง ซึ่งเมื่อนำมารวมกันเป็นคำว่า Group Dynamics แล้วความหมายก็หมายถึง ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม

ปรีชา สุวรรณเวลา (2546: 24) กล่าวว่า iva กลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สมาชิกกลุ่มเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน แล้วนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับมาพัฒนาตนเองหรือปรับตัวต่อสมาชิกคนอื่นๆ อันเป็นประโยชน์การปฏิบัติตนต่อกันในการอยู่และทำงานร่วมกัน และการที่สมาชิกแต่ละคนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ เอื้ออาทร และเป็นแรงจูงใจให้กันและกันทำให้เกิดพลังของกลุ่มที่พร้อมจะกระทำสิ่งหนึ่งให้บรรลุผลสำเร็จร่วมกัน

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า กลุ่มสัมพันธ์เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สมาชิกรวมตัวกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน มีเป้าหมายในการทำ

กิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ ซึ่งมีแรงจูงใจร่วมกันทำให้เกิดพลังของกลุ่ม ในการร่วมกันทำกิจกรรมตามเป้าหมายที่วางไว้ให้สำเร็จ

3.2 หลักการของกลุ่มสัมพันธ์

ทองเรือน อมรัชกุล (2520: 28-23) กล่าวไว้ดังนี้

1. ให้ความเคารพต่อความเป็นสมาชิกของแต่ละบุคคล โดยเชื่อว่าสมาชิกทุกคนมีศักยภาพในตัวเอง และช่วยให้สมาชิกได้พัฒนาอย่างเต็มที่ภายใต้กลุ่มที่มีประสิทธิภาพ
2. ประสบการณ์กลุ่ม จะช่วยตอบสนองความต้องการของบุคคลในด้านการยอมรับนับถือ การหาประสบการณ์ใหม่ และการสร้างความมั่นคงปลอดภัยให้สมาชิก
3. สมาชิกทุกคนต้องยอมรับบทบาทอย่างใดอย่างหนึ่งที่ตนจะต้องแสดงออกซึ่งมีผลต่อการที่จะให้กลุ่มบรรลุความมุ่งหมาย
4. สมาชิกทุกคนควรต้องมีความรับผิดชอบในการดำเนินกิจกรรมกลุ่ม
5. สมาชิกทุกคนจะต้องรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและเปิดเผยตัวเองในกลุ่ม
6. สมาชิกควรจะได้รับแรงเสริมเมื่อได้มีส่วนร่วมในกลุ่มอย่างแท้จริง นอกจากนี้สมาชิกจะต้องถือว่าตนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อได้ทำงานให้แก่กลุ่มอย่างเต็มความสามารถ
7. สมาชิกในกลุ่มจะต้องมองเห็นคุณค่าของบุคลิภาพที่แตกต่างกันออกไป โดยถือว่าความแตกต่างนั้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อความสำคัญและความมั่นคงของกลุ่ม
8. กิจกรรมของกลุ่มที่มีความแตกต่างกันออกไป จะทำให้สมาชิกในกลุ่มมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์อันอย่างกว้างขวาง
9. สมาชิกทุกคนต้องเอาใจใส่และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของกลุ่มอย่างจริงจัง
10. สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการรักษา ส่งเสริม และธำรงไว้ซึ่งชื่อเสียงของกลุ่มและเสถียรภาพทางอารมณ์ของสมาชิกในกลุ่ม
11. การให้ความร่วมมือของสมาชิกจะมีพลังสูงขึ้นก็ต่อเมื่อทุกคนได้ตระหนักถึงความมุ่งหมายทั้งในรูปที่เปิดเผย และความมุ่งหมายซ่อนเร้นที่บุคคลแต่ละคนมีอยู่
12. สมาชิกทุกคน ควรร่วมมือกันในการแก้ปัญหาคือการสื่อสารในกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
13. กลุ่มสัมพันธ์ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกต่อสมาชิกด้วยกันเป็นอย่างดี
14. เทคนิคการทำงานร่วมกันของกลุ่ม รวมทั้งการประเมินผล โดยกลุ่มจะเป็นหนทางที่จะทำให้กลุ่มบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

พจนม ลิ้มอารีย์ (2525: 63-64) ได้กล่าวถึงลักษณะหลักการสำคัญของกระบวนการกลุ่มไว้ดังนี้

1. สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
2. สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีการปะทะสังสรรค์ หรือมีปฏิกริยาโต้ตอบซึ่งกันและกันภายในกลุ่ม
3. สมาชิกในกลุ่มจะต้องสามารถทำงานร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกัน และในสถานการณ์ซึ่งสมาชิกทุกคนของกลุ่มกำลังประสบอยู่
4. สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีการสื่อความหมาย หรือมีการสื่อสาร มีความสัมพันธ์ติดต่อกัน (Communication)
5. สมาชิกในกลุ่มจะต้องมีการยอมรับหรือปฏิเสธ (Acceptation or Rejection) การแสดงออกหรือความคิดเห็นของกันและกัน
6. มีโครงสร้างของกลุ่ม (Group Structures) คือการประสานกันอย่างซับซ้อนในเรื่องท่าที ความไม่ชอบ ความหวั่นกลัว และเจตคติของสมาชิกที่มีต่อกัน
7. การตัดสินใจ (Decision Making) ของสมาชิกทุกคนเกี่ยวกับการดำเนินงานของกลุ่มจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา
8. กิจกรรมของกลุ่มจะต้องช่วยปลดเปลื้องความเครียดของสมาชิก การปลดเปลื้องความเครียดของบุคคลโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม กล่าวได้ว่าเป็นการปลดปล่อยอารมณ์กดดันที่ปลอดภัยที่สุด

นิรมิต ขวาระนอง (2540: 10) ได้กล่าวถึงหลักการของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1. ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ การที่ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้กระทำจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความร่วมมือและความกระตือรือร้นที่จะเรียน
2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันในกลุ่มได้พูดคุยปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันข้อมูลต่างๆ เหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นตลอดจนเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี
3. ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นวิธีการสำคัญในการเรียนรู้ ครูพยายามจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ทั้งนี้เพราะการค้นพบความจริงได้ตนเองนั้น ผู้เรียนมักจะจดจำได้ดีและมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน จะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

4. เน้นกระบวนการควบคู่ไปกับผลงาน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่างๆ ที่ทำให้เกิดผลงานมิใช่มุ่งจะพิจารณาถึงผลงานแต่เพียงอย่างเดียว ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพของผลงานขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของกระบวนการด้วย ดังนั้นการเรียนรู้กระบวนการจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ผลงานดีขึ้น

5. เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน โดยให้ผู้เรียนมีโอกาสดิหาแนวทางที่จะนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน พยายามส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติจริง

สรุปได้ว่าหลักการของกลุ่มสัมพันธ์คือการที่สมาชิกในกลุ่มได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ โดยยึดสมาชิกในกลุ่มเป็นสำคัญ สมาชิกทุกคนเข้าใจและเห็นความแตกต่างระหว่างบุคคลของสมาชิกในกลุ่มและของตนเอง สมาชิกทุกคนร่วมกันทำกิจกรรมและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีแรงจูงใจร่วมกันเพื่อให้เกิดพลังของกลุ่มเพื่อจะให้เกิดผลสำเร็จในเป้าหมายที่วางไว้ร่วมกัน

3.3 ลำดับขั้นตอนของกลุ่มสัมพันธ์

ทิสนา แคมมณี และคณะ (2522: 205-206) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นตอนของกลุ่มสัมพันธ์ไว้ดังนี้

1. การตั้งจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ครูไม่หลงทางในการจัดการเรียน การสอน ครูจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของบทเรียนให้ชัดเจน โดยกำหนดออกเป็น 2 ลักษณะ คือ จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ และสำหรับจุดมุ่งหมายนั้นควรเป็นจุดมุ่งหมายที่เขียนในเชิงพฤติกรรม Behavioral or Performance Objective) นอกจากนั้น จุดมุ่งหมายแต่ละประเภทอาจแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านทักษะ (Psychomotor) และด้านทัศนคติ (Affective) ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมของเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของครูผู้สอน

2. การจัดกิจกรรมหรือประสบการณ์การเรียนรู้ ในการสอนตามหลักทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์โดยส่วนใหญ่แล้ว มักจะประกอบไปด้วยขั้นตอนในการสอนดังนี้คือ

2.1 ขั้นนำ คือการปูพื้นผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนหรือการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา

2.2 ขั้นกิจกรรม คือการให้ผู้เรียนลงมือทำอะไรอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติตามกิจกรรมที่เตรียมไว้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง ที่จะสามารถนำมาอภิปรายและวิเคราะห์ได้ในภายหลัง

2.3 ขั้นอภิปราย วิเคราะห์ คือการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็น หลังจากที่ได้ทำกิจกรรมเสร็จไปแล้วในขั้นนี้ ครูจะต้องเป็นผู้นำทาง ช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์พฤติกรรมต่างๆ และอภิปรายร่วมกัน จนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

2.4 ขั้นประยุกต์ใช้และสรุป หลังจากที่ได้อภิปรายกันจนเกิดความเข้าใจที่ต้องการแล้ว ครูจะต้องช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดต่อไปถึงการนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริงเสร็จแล้ว ครูและผู้เรียนจึงจะช่วยกันสรุปถึงการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น

3. การประเมินผล การประเมินผลเป็นเรื่องที่สำคัญและจำเป็นในกิจกรรมแทบทุกอย่างในการเรียนการสอนนี้ก็เช่นกัน หลังจากเสร็จสิ้นการสอนแล้วครูจำเป็นต้องประเมินผลว่าผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ ในขั้นนี้ครูจะต้องตรวจสอบดูเสมอว่า จุดมุ่งหมายนี้มีอะไรบ้าง การวัดผลก็ต้องวัดให้ตรงตามจุดมุ่งหมาย นอกจากนั้น ครูจะต้องกำหนดลงไปให้ชัดเจนว่า จะใช้วิธีการอะไรในการประเมินผลจุดมุ่งหมายแต่ละข้อ ทั้งนี้ครูจะต้องไม่ลืมว่าควรหาทางประเมินผลจุดมุ่งหมายทุกข้อ โดยเฉพาะในการใช้ทฤษฎีกลุ่มสัมพันธ์ในการสอนเนื้อหาวิชานั้น จุดมุ่งหมายจะมีอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาวิชา และด้านกลุ่ม ครูจำเป็นต้องประเมินผลให้ครบทั้ง 2 ด้าน และจุดมุ่งหมายใดที่จำเป็นต้องใช้การติดตามผลระยะยาว เป็นวิธีการในการประเมินผล ครูไม่ควรละเลยที่จะปฏิบัติให้บรรลุผลตามที่กำหนด

นิรมิต ขวาระนอง (2540: 11) ได้กล่าวถึงลำดับขั้นตอนการสอนกลุ่มสัมพันธ์ ไว้ดังนี้

1. ขั้นกิจกรรม เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มและเป็นผู้ลงมือปฏิบัติหรือคิดค้นแสวงหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้เป็นประสบการณ์ที่เต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา เข้าใจไม่เฉื่อยชา การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการทำกิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นการมีส่วนร่วมในทุกๆ ด้านดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมทางด้านร่างกาย จะมีการเคลื่อนไหวและแสดงออกทางกาย วาจา ในการแสดงความคิดเห็นสื่อความหมายกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

1.2 การมีส่วนร่วมทางด้านจิตใจ ความรู้สึกและอารมณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ลงมือปฏิบัตินั้น จะนำไปสู่การรับรู้แนวคิดและการเรียนรู้ทางด้านเนื้อหาวิชาได้เป็นอย่างดี

1.3 การมีส่วนร่วมทางด้านสติปัญญาหรือสมอง เป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดเหตุผลในการพิจารณาไตร่ตรองในการทำงาน การวิเคราะห์ การตัดสินใจ มีการค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ และสร้างแนวคิดจากสิ่งที่ได้รับรู้

2. ขั้นอภิปรายและวิเคราะห์ เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองแล้วต่อไปต้องให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปราย และวิเคราะห์ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตนที่ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความรู้อย่างกว้างขวาง และยังช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเองยิ่งขึ้น

3. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้เมื่อผู้เรียนค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนจะรวบรวมแนวคิดที่ตนค้นพบและแนวคิดที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น แล้วสรุป

เป็นหลักของตนเอง การเรียนรู้ที่นอกจากจะเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในปัจจุบันแล้วยังเรียนเพื่อแก้ปัญหาและเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นในอนาคต การประยุคนั้นทำได้ใน 2 ลักษณะคือ

3.1 การประยุตต์เพื่อการปรับปรุงบุคลิกภาพหรือการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้นรวมทั้งการปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นตลอดจนการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น

3.2 การประยุตต์เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ในอนาคตตลอดจนช่วยในการคิดค้นและประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น

4. ขึ้นประเมินผล การประเมินผลกลุ่มสัมพันธ์ถือว่าผู้เรียนจะเป็นผู้ประเมินผล การเรียนรู้ของตนเองและของกลุ่ม จากการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะและติชมร่วมกันกับสมาชิกคนอื่นๆ ในกลุ่ม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ลำดับขั้นตอนในการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ มี 4 ขั้นตอน สรุปได้ดังนี้คือ 1) การตั้งจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรม 2) ขั้นตอนการจัดกิจกรรม 3) ขึ้นประยุตต์ใช้และสรุปผล และ 4) ขึ้นประเมินผล

3.4 เทคนิคของกลุ่มสัมพันธ์

ปรีชา สุวรรณเวลา (2546: 28) ได้กล่าวถึงเทคนิคต่างๆ ในจัดกิจกรรมดังนี้

1. เกม (Game) เป็นวิธีการหนึ่งโดยครูสร้างสถานการณ์สมมุติขึ้นแล้วให้นักเรียนลงเล่นด้วยตนเองภายใต้กติกาที่กำหนดไว้ ซึ่งจะมีผลมาในรูปของการแพ้ชนะ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิด และพฤติกรรมต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในขณะที่เล่น และช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน

2. บทบาทสมมุติ (Role-playing) วิธีการนี้จะมีลักษณะเป็นสถานการณ์สมมุติ เช่นเดียวกับเกม แต่มีการกำหนดบทบาทของผู้เล่นในสถานการณ์ที่สมมุติขึ้น แล้วให้ผู้เรียนเข้าสวมบทบาทนั้นและแสดงออกตามธรรมชาติ โดยอาศัยบุคลิกภาพ ประสบการณ์ และความรู้สึกของตนเป็นหลัก วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมของตนอย่างลึกซึ้ง และช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

3. กรณีตัวอย่าง (case) เป็นวิธีการที่ใช้กรณีหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงนำมาดัดแปลงและใช้เป็นตัวอย่างในการให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ และอภิปรายกัน เพื่อสร้างความเข้าใจปัญหาทางแก้ไขปัญหานั้น การนำเอากรณีต่างๆ ซึ่งคล้ายคลึงกับชีวิตจริงมาใช้จะทำให้การเรียนมีความหมายสำหรับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการสร้างสถานการณ์ให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงแล้วให้ผู้เรียนลงไปอยู่ในสถานการณ์นั้นๆ และมีปฏิกริยาโต้ตอบกัน วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทดลองแสดงพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งในสถานการณ์จริงไม่อาจปฏิบัติได้

5. ละคร (Acting Dramatization) เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามที่เขียนหรือกำหนดไว้ให้ โดยผู้แสดงต้องพยายามแสดงให้สมบทบาทตามบทบาทที่กำหนดไว้ให้ วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจความรู้สึก เหตุผล และพฤติกรรมของผู้อื่น และการแสดงละครร่วมกันยังช่วยฝึกให้รู้จักการทำงานร่วมกันอีกด้วย

6. กลุ่มย่อย (Small Group) เป็นการแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มๆ แล้วเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการแสดงออก และได้ข้อมูลเพิ่มเติมจากภายในกลุ่ม

เทคนิคการสอนกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมที่เน้นสมาชิกกลุ่มเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันและหาวิธีการแนวทางร่วมกันไปการแก้ปัญหาและพัฒนาตนเองโดยประยุกต์แนวคิดที่ได้จากสมาชิกในกลุ่ม

3.5 ประเภทของกลุ่ม

เจน วอเตอร์ (Waters, 1960: 10-15 อ้างถึงใน วินิต เกตุจำและคมเพชร นัตรศุกกุล 2522: 4-8) ได้กล่าวอธิบายถึงประเภทของกลุ่มไว้ดังนี้

1. กลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิ (Primary and Secondary groups) การแบ่งกลุ่มนี้ยึดถึงความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่มเป็นหลัก นั่นคือพิจารณาความเกี่ยวข้องกันน้อย ชิดห่างของสมาชิกเป็นสำคัญ

1.1 กลุ่มปฐมภูมิ (Primary group) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะการพบปะสังสรรค์อย่างเป็นกันเอง มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมาก มีการร่วมมือกันทำงานโดยไม่หวังผลประโยชน์เป็นที่ตั้งลักษณะของกลุ่มประเภทนี้ คือ กลุ่มในครอบครัว การเล่นกันเป็นกลุ่มของเด็ก ของวัยรุ่นของเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนสนิทเป็นต้น

1.2 กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary group) กลุ่มประเภทนี้เป็นกลุ่มที่มีความสนใจเป็นพิเศษร่วมกัน หรือกลุ่มที่สมาชิกมีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ เช่น การร่วมกลุ่มทางการเมือง ศาสนา กลุ่มวิชาชีพ กลุ่มในวงงานเดียวกัน กลุ่มครูในโรงเรียนเดียวกัน เป็นต้น กลุ่มนี้ไม่ขึ้นอยู่กับ การพบปะเป็นรายบุคคล การร่วมกลุ่มมักจะมาจากหน้าที่ ไม่ได้มาจากความสัมพันธ์ส่วนตัว การแสดงพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีรากฐานมาจากนิสัย ทัศนคติ และบทบาทของบุคคลที่พัฒนามาจากการเป็นสมาชิกใน กลุ่มปฐมภูมิ

2. กลุ่มทางด้านสังคมและกลุ่มทางด้านจิตวิทยา (Sociogroups and Psychographs) การแบ่งกลุ่มในลักษณะเช่นนี้มีรากฐานมาจากจุดมุ่งหมายของการจัดกลุ่มที่มีความแตกต่างกันดังต่อไปนี้

2.1 กลุ่มทางด้านสังคม (Sociogroups) กลุ่มประเภทนี้เป็นกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายไม่เกี่ยวข้องกับบุคคลแต่ละคน จุดมุ่งหมายส่วนในการรวมกลุ่มคือการทำงานบางอย่างร่วมกัน หรือในบางกรณีอาจจะเป็นการร่วมกันแก้ไขปัญหาก็ได้ กลุ่มทางสังคมได้แก่กลุ่มกรรมการคณะกรรมการวารสารโรงเรียน เป็นต้น

2.2 กลุ่มทางด้านจิตวิทยา (Psychogroups) กลุ่มทางด้านจิตวิทยานั้นมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลมากกว่ากลุ่มทางด้านสังคม การเข้ามารวมกลุ่มของสมาชิกนั้นมาด้วยตนเองเพื่อจุดมุ่งหมายในการปะกับสมาชิกในกลุ่ม ตัวอย่างของกลุ่มทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ กลุ่มนักเรียนที่ชอบไปนั่งใต้ต้นไม้เพื่อพูดคุยกัน ซึ่งจะพูดคุยอะไรก็ได้ไม่จำเป็นต้องเป็นการแก้ไขปัญหา ทุกคนมีความสุขเมื่อได้พบกันทำให้อารมณ์แจ่มใส

3. กลุ่มที่เป็นระเบียบและกลุ่มที่ไม่เป็นระเบียบ (Organized and Un-organized group)

3.1 กลุ่มที่เป็นระเบียบ (Organized group) กลุ่มประเภทนี้สมาชิกแต่ละคนจะแสดงบทบาทแตกต่างกันไป แต่จะต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ตั้งเอาไว้ การจัดกลุ่มประเภทนี้จะมีตั้งแต่การจัดในระดับไม่เคร่งครัด จนกระทั่งมีกฎเกณฑ์อย่างมากมาย

3.2 กลุ่มที่ไม่เป็นระเบียบ (Un-organized group) ในกลุ่มประเภทนี้สมาชิกมีอิสระจากสมาชิกอื่นๆ ในกลุ่ม เพราะในกลุ่มที่เป็นระเบียบนั้น แต่ละบุคคลทำหน้าที่เฉพาะอย่าง และรู้ว่าบุคคลอื่นมีความคาดหวังในตนเองอย่างไร แต่ละคนจะได้รับการแบ่งภาระหน้าที่ที่แตกต่างกันไปตามสถานการณ์ ในสถานการณ์กลุ่มที่ไม่เป็นระเบียบนั้นสมาชิกแต่ละคนไม่รู้ว่าตนเองจะมีบทบาทอย่างไร จะมีหน้าที่ในการทำงานอย่างบ้างจึงทำให้มองเห็นว่ากลุ่มลักษณะนี้ไม่มีระเบียบแบบแผนเลย

4. กลุ่มที่สมาชิกรู้สึกว่าคุณอยู่ในกลุ่ม และกลุ่มที่สมาชิกรู้สึกว่าคุณอยู่นอกกลุ่ม (In-group and Out-group)

4.1 กลุ่มที่มีสมาชิกรู้สึกว่าคุณอยู่ในกลุ่ม (In-group) กลุ่มประเภทนี้เป็นกลุ่มที่สมาชิกมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่เป็นสมาชิกอยากเป็นเจ้าของกลุ่ม มีความสุขที่จะได้ทำงานร่วมกับบุคคลในกลุ่ม ดังนั้นสมาชิกจึงมีความคิดอยู่เสมอว่า ตัวเขาเองอยู่ในกลุ่ม เมื่อมีการทำงานทุกคนจะมีทัศนคติแบบเห็นอกเห็นใจ มีมิตรภาพต่อเพื่อนร่วมงานซึ่งจะเป็นผลดีอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม

4.2 กลุ่มที่สมาชิกรู้สึกว่าคุณอยู่นอกกลุ่ม (Out-group) กลุ่มประเภทนี้เป็นกลุ่มที่สมาชิกมีความไม่ภาคภูมิใจในกลุ่ม ไม่อยากเป็นสมาชิกไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ดังนั้น

สมาชิกจึงมีความคิดว่า ตัวเขาเองไม่อยู่ในกลุ่ม (Out-group) เมื่อมีการทำงานร่วมกัน สมาชิกจะไม่รู้สึกเห็นอกเห็นใจ ไม่ชอบกลุ่ม รู้สึกตัว รู้สึกสงสัยอยู่เสมอ ดังนั้นการทำงานของกลุ่มจะไม่ได้ผลดี

3.6 ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับชุดกิจกรรมแนะแนว เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเจตคติ ผู้วิจัยมีแนวคิดว่าการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนาเจตคติในการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนได้

ผู้วิจัยจัดสถานการณ์ให้กับนักเรียนโดยใช้กิจกรรมแนวโดยกลุ่มสัมพันธ์ซึ่งสอดคล้องการร่วมกิจกรรมในภายในกลุ่มในรูปแบบของ บทบาทสมมุติละคร เกม และกรณีตัวอย่าง เป็นต้น โดยสอดคล้องในเรื่องของภาษาอังกฤษเข้าไป แล้วนักเรียนร่วมกันทำกิจกรรมและวิเคราะห์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์ที่ได้รับ ครูให้การเสริมแรงและคอยช่วยเหลือและแนะนำในแต่ละกิจกรรม รูปแบบการเรียนรู้จะเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ได้แสดงออกในการสวมบทบาท การเล่นเกม มีการให้ข้อมูลย้อนกลับ การเรียนรู้จากการปฏิบัติ การแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน ซึ่งในการสร้างชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยกลุ่มสัมพันธ์ ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับหลักการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของวัฒนาพร ระงับทุกข์ (2543: 11-12) ดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ โดยเน้นให้ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวในลักษณะใดลักษณะหนึ่งเป็นระยะๆ มีประเด็นท้าทายให้ผู้เรียนได้คิด ช่วยให้นักคิดได้เรียนรู้จากบุคคลหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว เกี่ยวกับชีวิตประสบการณ์ และความเป็นจริงของผู้เรียน

2. ยึดกลุ่มเป็นแหล่งเรียนรู้ความสำคัญให้ผู้เรียนมีโอกาสพูดคุยปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมตนเองและผู้อื่น และจะปรับตัวให้สามารถอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้

3. ยึดการค้นพบด้วยตนเองเป็นวิธีการสำคัญ เพราะการค้นพบด้วยตนเองผู้เรียนมักจะจดจำดีและมีความหมายโดยตรงต่อผู้เรียน

4. เน้นกระบวนการ (process) ควบคู่ไปกับผลงาน (Product)

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

ทัศนีย์ เจริญเลิศ (2538: 57) ได้ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อทัศนคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนชาณุวิทยา อำเภอลำลูกขัน จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษดีขึ้นหลังจากเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษดีกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนออย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

เปรมวดี รัตกุล (2541:72) ได้เปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านสาวสอ อำเภอเมือง จังหวัด ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2540 ที่ได้รับการสอนบทเรียนโมดูลแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา รูปแบบที่ 1 และสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอน บทเรียนโมดูลแบบมุ่งประสบการณ์ภาษา รูปแบบที่ 1 มีเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิริวรรณ ศรีวิชัย (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อเจตคติที่พึงประสงค์ต่ออาสาเสพติดให้โทษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนเถินวิทยา อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้นำนักเรียนที่ได้คะแนนเจตคติที่พึงประสงค์ต่ออาสาเสพติดต่ำมา 30 คน แล้วแบ่งกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน กลุ่มทดลองได้เข้าร่วมฝึกอบรมกิจกรรม 12 โปรแกรม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในกลุ่มทดลองมีคะแนนเจตคติที่พึงประสงค์สูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นารัตน์ ปลื้มสติ (2554: 57-60) ได้ศึกษาผลของการแนะแนวอาชีพที่มีต่อเจตคติต่ออาชีพอิสระกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ กรุงเทพมหานคร จำนวน 24 คน พบว่านักเรียนที่ได้รับการแนะแนวอาชีพมีเจตคติต่ออาชีพอิสระสูงขึ้นกว่านักเรียนที่รับข้อเสนออาชีพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปนัดดา จินประชา (2545: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการใช้วิธีการสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อส่งเสริมความสามารถทางการพูด และการเขียนภาษาอังกฤษ และเพื่อลดความวิตกกังวลในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถทางการพูดและการเรียนภาษาอังกฤษและความวิตกกังวลการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนด้วยวิธีการสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. นักเรียนมีความสามารถทางการพูดเพิ่มขึ้นหลังเรียนด้วยการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ 2. นักเรียนมีความสามารถทางการเขียน

เพิ่มขึ้นหลังการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนแบบกลุ่มสัมพันธ์ 3. นักเรียนมีความวิตกกังวลในการเรียนภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอนภาษาแบบกลุ่มสัมพันธ์

นฤมล เลียบสวัสดิ์ (2545: 77) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนวมินทราชูทิศเบญจมราชูทิศ เขตคลองสามวา กรุงเทพฯ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 เรียนการอ่านด้วยการฝึกใช้ความรู้เดิมโดยใช้เทคนิคโครงสร้างระดับยอดกับวิธีสอนตามคู่มือครู ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนการอ่านด้วยการฝึกใช้ความรู้เดิมโดยใช้เทคนิคโครงสร้างระดับยอด มีเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สุปราณี พูนประสิทธิ์ (2546: 81) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความรับผิดชอบในการเรียน และเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสอนด้วยชุดการสอน 3 แบบ พบว่าเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสอนด้วยชุดการสอนแบบประกอบคำบรรยาย ชุดการเรียนการสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม ชุดการเรียนการสอนแบบรายบุคคล และการสอนแบบปกติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเจตคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการสอนด้วยแบบประกอบคำบรรยาย การสอนแบบกิจกรรมกลุ่ม การสอนแบบรายบุคคลสูงกว่าสอนแบบปกติ

ปรีชา สุวรรณเวลา (2546: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อการปฏิบัติตนกับเพื่อนต่างเพศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจะโพนพิทยาคม จังหวัดสงขลา โดยคัดเลือกนักเรียนที่มีคะแนนจากแบบวัดการปฏิบัติตนกับเพื่อนต่างเพศต่ำสุดเรียงขึ้นมา 20 คน แล้วสุ่มเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 10 คน กลุ่มทดลองใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์ พบว่า นักเรียนที่ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์มีคะแนนการปฏิบัติตนกับเพื่อนต่างเพศสูงกว่าก่อนการทดลองและมีคะแนนการปฏิบัติตนกับเพื่อนต่างเพศสูงกว่านักเรียนที่ไม่ใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุคนธ์ มูลประหัส (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อเจตคติในการหลีกเลี่ยงยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี พบว่า หลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว นักเรียนกลุ่มทดลอง มีเจตคติในการหลีกเลี่ยงยาเสพติดสูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเจตคติในการหลีกเลี่ยงยาเสพติดของนักเรียนกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิติพร เชื้อสุวรรณ (2551: 86) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านความสามารถในการพูด-ฟังและเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนแบบการแสดงบทบาทสมมุติกับวิธีการสอนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้

ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 โรงเรียนลาดชะโดสามัคคี อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า 1. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมุติ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านความสามารถในการฟัง-พูดวิชาภาษาอังกฤษ สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 2. นักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบการแสดงบทบาทสมมุติ มีเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ราตรี ประทุมพันธ์ (2552: 62) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรและทัศนคติต่อการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนบ้านหนองไร่ จ.ยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวที่มีต่อความขยันหมั่นเพียรและทัศนคติต่อการเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยของความขยันหมั่นเพียรและทัศนคติที่ดีต่อการเรียนสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กมลวรรณ ศรีสุโคตร (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการพูดและเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทักษะการพูดภาษาอังกฤษ โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ และ 3) เพื่อศึกษาเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนชุมชนบ้านบึงแก้ว อำเภอโนนสะอาด จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้ 1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.57/80.11 แสดงว่าแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะการพูดมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 2. ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ มีค่าเท่ากับ .6427 ซึ่งหมายความว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการเรียน ร้อยละ 64.27 3. นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมุติ มีเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษในระดับมากที่สุด

พรรณงาม งามชัยภูมิ (2554: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ การคิดวิเคราะห์และเจตคติที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้ทางปัญญาตามแนวคิดของ O'malley&Chamot และแนวคิดของ Robin การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อหาประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ตามเกณฑ์ 70/70 2) เพื่อศึกษาดัชนีประสิทธิผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน 4) เพื่อเปรียบเทียบการวิเคราะห์ และ 5) เพื่อเปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการอ่านภาษาอังกฤษที่ได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้ทางปัญญาตามแนวความคิดของ O'malley&Chamot และแนวคิดของ Robin ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้ทางปัญญาตามแนวความคิดของ O'malley&Chamot และแนวคิดของ Robin ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.79/78.13 และ 75.35/70.40 ตามลำดับ

2. แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธีการเรียนรู้ทางปัญญาตามแนวความคิดของ O'malley&Chamot และแนวคิดของ Robin ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีประสิทธิผลเท่ากับ 0.6021 และ 0.5362 ตามลำดับ

3. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับกลวิธีการเรียนรู้ทางปัญญาตามแนวความคิดของ O'malley&Chamot มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ การคิดวิเคราะห์ และเจตคติต่อการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับกลวิธีการเรียนรู้ทางปัญญาตามแนวความคิดของ Robin อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

โคแกน และเลวิน (Cogan and Levin, 1958: 135-139) ศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์แบบอบอุ่นเป็นมิตรระหว่างครูกับนักเรียนจะทำให้การเรียนของนักเรียนดีขึ้น จากการศึกษาสรุปได้ว่า ครูกับนักเรียน มีความสัมพันธ์อันดีเท่าไร นักเรียนจะพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ได้ถึงขีดสุด ได้มากเพียงนั้น นักเรียนมีความศรัทธาในตัวเอง ความศรัทธาที่นักเรียนให้ครูจะช่วยให้ นักเรียนมีทัศนคติต่อการเรียน การมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนจะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดี

เธอร์เบอร์ก (Thornburg, 1985: 181-186) ได้ทำการศึกษาเพื่อประเมินทัศนคติของนักเรียนที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน (Drop Out) พบว่า 50% ของนักเรียน จำนวน 509 คน เป็นผู้ที่มิ ทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียน แต่อีก 20% แสดงทัศนคติทางการเรียนไม่ใช้อย่างรุนแรง ซึ่งแสดงออกใน ลักษณะต่างๆ กัน เช่น หลักสูตรในการเรียนไม่มีประโยชน์ต่อการเรียน ครูผู้สอนเน้นเรื่องคะแนน มากเกินไป ครูมีความลำเอียงกฎระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนเข้มงวดเกินไป

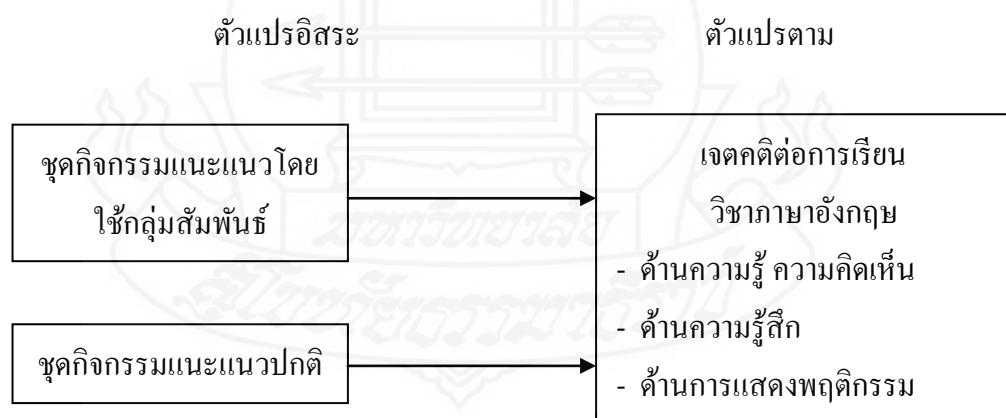
อดดิน (Uddin, 2009: unpagged) ได้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคนิค การให้คำปรึกษา (Counseling Techniques) และการเรียนคำศัพท์ภาษาที่สองสำหรับนักเรียน โดยการ

วิจัยนี้มีการใช้เทคนิคบทบาทสมมติและการเล่าเรื่องกลับกลุ่มทดลอง ผลการศึกษาปรากฏว่า นักเรียนจากทั้งสองกลุ่มมีเจตคติที่ดี (Favorable) ต่อการจัดการเรียนการสอน และนักเรียนทุกคนที่ร่วมทดลองประสบผลสำเร็จในการเรียนคำศัพท์ภาษาอังกฤษ และยังสามารถนำคำศัพท์เหล่านั้นมาใช้ในกิจกรรมบทบาทสมมติและการเล่าเรื่องด้วย ยิ่งกว่านั้นบทบาทสมมดียังช่วยส่งเสริมทักษะการสื่อสารที่จำเป็น เพราะหากปราศจากทักษะนี้แล้วกระบวนการสื่อสารก็จะช้าลงไป นักเรียนจากทั้งสองกลุ่มบทบาทสมมติและกลุ่มเล่าเรื่องสามารถพัฒนาส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้เป็นอย่างดี รวมทั้งการพัฒนาเจตคติของนักเรียนต่อการเรียน เพราะกลุ่มสัมพันธ์เป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้ครูและผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน มีความหลากหลายในการจัดกิจกรรม จึงส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากที่ผู้วิจัย ได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุดกิจกรรมแนะแนว กลุ่มสัมพันธ์ เจตคติ สามารถนำมากำหนดกรอบวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย การใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวโดยใช้กลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ